

Ulo... D.

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI: BOROS GYÖRGY.

Unitárius Közlöny előfizetési ára 2 korona 40 fillér (1 fnt 20 kr.) Egyes szám ára : fillér (12 kr.) A Dávid Ferencz Egylet rendes tagjai, 5 évi kötelezettséggel, egy évre csak oronát fizetnek. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyll. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra (Kornis-utca 4. sz.)

Szózat az unitáriusokhoz.

Minden unitáriusnak, ugy a férfiaknak, mint a nőknek, mulhatalanul *szükségük van egy unitárius egyházi lapra.* Ezt a Dávid Ferencz Egylet átlátta és ezért havi lapját az *Unitárius Közlönyt*, páratlanul olcsó áron adja ki már tizenegyedik éve. Remélte hogy mindazok a kik hitünkért és vallásunkért csak egy parányi lelkesedést éreznek keblökben, örömmel és készséggel felhasználják az alkalmat s az *Unitárius Közlönyt* biztosítják maguknak és családjuknak.

Ebben a reménységben az egylet nem csalódott ugyan, de azt nem is tudta megvalósítani teljesen, mivel sok jó unitárius egy kis hidegséggel, közönnyel veszi az unitárius irodalom pártolását.

Magunk ellen vétünk kedves unitárius hitfelek, ha bár annyi érdeklődést nem mutatunk az unitárius vallás és egyház ügyei iránt, hogy azoknak folyásáról havankint egyszer tájékozást szerezzünk, főleg ha azt otthon, saját házunknál, egy rövid félóra alatt megtehetjük.

Nemcsak a ránk bizott szent örökség iránt leszünk hűtle-

nek, hanem a mások becsülését is elveszítjük kedves hitfelek, ha azt a mi a mienk nem becsüljük meg, elhanyagoljuk, figyelmen kívül hagyjuk. Mit szólnak arról a gyermekről, a ki soha sem gondol édes anyjára, ki őt keblén nevelte, táplálta?

Ilyen édes anya az egyház. A mi unitárius egyházunknak kevés gyermeke van, tehát mindeniket jobban szereti, közelebb tarthatja kebeléhez, mint a melynek ezernyi ezerei vannak. Sajnos ha nem érezzük és nem kívánjuk ezt a melegséget.

Jöjjetek testvérek, az Urban atyánkfiai és leányai, jöjjetek közelebb ide ahhoz a középponthoz mely körül az egész egyháznak forognia kell. Jöjjetek, vegyétek észre, hogy nektek itt elidegenülhetlen örökségtök van!

Anyák és apák, öregek és ifjak, kicsinyek és nagyok, leányok és fiuk, földmivelők és hivatalnokok halljátok meg szavunkat ti mindnyájan, kik közelben vagy távolban éltek. Csatlakozzatok hozzánk, adjátok jelét egyházatokhoz, vallástokhoz, hitetekhez való szeretetöknek.

Először is fogjatok kezét velünk és a vezetésünk alatt álló Egylettel. Értsétek meg annak nemes föladatát. Vegyétek figyelembe sok irányu áldozatkészségét, és lássátok meg hogy egy parányi jó akarattal is nagy sikert lehet biztosítani.

Állandó tájékoztatóul ajánljuk. Az „Unitárius Közlönyt“

1., *egyleti rendes tagoknak évi 1 frt-ért* öt évi kötlezetséggel

2., *Élőfizetőknek* évenként *1 frt 20 krért*

3., *Tanulóknak* évenként *60 krért*,

4., Hogy egyletünk lapja az *Unitárius Közlöny* mily bő olvasmányt és hány képet ad olvasóinak azt a következő összevont kimutatás igazolja:

I. kötet: Költemények; írták Nagy Lajos, Sántha Károly, Murányi Sándor, Végh Mátyás, Rédiger Géza, Dézsi Mihály, stb.

Vallásos és erkölcsi tárgyú közlemények: Ferencz József, Kozma Ferencz, Dr Berde Áron, Boros György, Gerandó Atilla, Gvidó Béla, Fanghne Gyujtó Izabella, Lőrinczi István, Csifó Salamon, Rédiger Géza, Kiss Sándor, Deák Miklós, Street Kristof, Kozma Dimén.

Életrajzok: Brassai Sámuel lelkész, írta a fia Dr. Brassai János Zsigmond arczképpel, Buzogány Áron, arczk. Dávid Ferencz életéből. Koncz János arczk., Zwingli arczk. Simén Domokos arczk. Luther Márton arczk. Békés Gáspár arczk

Vegyes: Életbiztosítás Kovácsi Antal stb. stb.

II. kötet: 13 Költemény Jékey Aladár, Abonyi Árpád és nagyobbára az I. köt. jelölt íróktól.

Vall. és erk. tárgyú közl.: Egy ház titka Grátz Mór Előítélet Ürmösy Miklós; A nevelés Kovácsi A. *A husvétéről:* Ferencz József, Carpenter, Csegezi L. Boros Gy. Gálfi L. Templomban Boros Gy. Feladatunk Borbély S. A bibliáról Barabás Lajos, A ki Isten nélkül élt Deák Miklós.

Vegyes közlemények A szurétei kávéház Brassai, Tapasz talatok Derzsi József, Buddha és buddhistak Brassai.

Életrajzok stb, Clarke J. arczk. Kiss Mihály arczk. Marosi Gergely arczk. Koronka Antal arczk. Dr Bartók István arczk. stb. stb. Vegyesek stb. stb.

III. kötet 26 költemény Csifó Sal., Demeter D., Iszlai, Józán Miklós és az I. II. kötet íróitól.

Vall. és erk. tárgyú közl. A vasárnapi iskola Boros Gy. Gál József; Beszéd az ifjusághoz Brassai; BölcS Salamon álma Rédiger G. A dologkerülés Kovácsi, Karácson, Vári stb.

Életrajzok Luther neje; Brassai Sámuel arczk. több czikk Brassairól; Ferencz József püsp. arczk. Székely Miklós, Sylvester; Ierson, Tagart arczk.

IV. kötet 20 költ. Tarcsafalvi Albert; Tarcsafalvi Jenő s a már irt költöktől.

Vall. és erk. közl. A mongolok vallása Bálint Gábor, Egy apa tanácsa fiának, Ferencz J. Boldogok a kik sirnak, Csifó; Erő és Gyöngédség, Clarke; Vall. és erk. élet eszközei. Kovácsi A. Dávid Ferencz utolsó szavai, a tél.

Életrajzok: Daniel Gábor arczk Servét Mihály arcz. Pákei Lajos arczk. Pap Mózes arczk. Socin Faust stb

Vegyes tartalmu cikkek De Gerandó Antonina, Gálffy Lőrincz, Simó János, Siménfalvi Gy. Ferencz József, Kőváry László stb. stb.

V. kötet 19 költ. a már irt költöktől melyek közül kiválik Murányi F. S. magyar Tirteusa (Petőfi),

Vall. és erk. tárgyú közl. Uj év Ürmösi Kálmán; Szegény de becsületes Grátz M. Hej nagy dolog az Kovácsi, Társadalmunk bajai Haller Károly; A passio Derzsi J. Az öreg asszony bibliája Boros Gy. Mi ad szépséget Istentiszteleteinknek Györfi Ferencz, Brassai elnöki megnyitója stb. stb.

Életrajzok: Kovácsi Antal arczk. Brassai, Kőváry, Guidó és Pázsinttól. Dr. Berde Áron arczk. Paget János, Darkó Nihály; Channing Ellery Vilmos.

Vegyes tartalmu czikkek: Boros Sándor Györfi István, Simó, Szentgyörgyi, Ürmössy Lajos stb.

VI. kötet 21 költ. Lőfi Ö. József s a már ismert költöktől.

Vall. és erk. tárgyú közl. A vallás vigasza Tarcsafalvi, a Családi élet Kozma Ferencz, a hazugság Szabó Lajos, Emlékezőnk Gálfi Lőrincz stb.

Életrajzok: Channing arczk. Árkosi Dénes esperes arczk Lőfi Áron arczk.

Vegyes tartalmuak: Levél Londonból Buzogány Mari, Csép Kati és a barát Csegezi L. A barát és a fanyelű bicsok Orbok Ferencz stb. stb.

VII. kötet. 21. költ. a már jelzett költöktől.

Vall. és erk. tárgyú költemények: Mi lesz gyermekeink vallása Boros Gy. Az engedelmességre szoktatás Brassai, Hiveink valóság erk. élete, lelkészeink teendői Ajtai János, Unitáriusnők Csifó; Jézus Krisztus Boros Gy. Egy az Isten Boros Gy. A lélek létevése Brassai, Légy hü Gvidó B. Angol nők Fangh Erzs.

Életrajz és hasonló tárgyúak Unitárius egyháztört. naptár Boros Gy. Berde Mózsá arczk. számos cikk Berdéről: Kosuth Lajos arczk. Sharpe Matild, Kisgyörgy Jozsef arczk. Channing-ház Londonban képpel.

Vegyes tartalmuak: A párbajról Bartha Miklós A nő működése otthon, a társadalomban és a közpályán Dr. Lengyel Dánielné: a kepe megváltás Berki József stb. stb.

VIII. kötet. 22 költemény a már jelzett íróktól.

Vall és erk. tárgyú közlemények. Vigyázzatok és imádkozzatok Ferencz József, Közöny Cs A szoszék hatása Simó J. Németh I. Végh Mihály, Nagy Lajos; Éreljük az eszmét Boros Gy Egy fiatal lelkésznek Boros Gy. külföldi hangok az unitáriusokról Grätz Mór Channing mint apostol Boros Gy.

Életrajzok és rokon tárgyúak: Blandrata György arczk. külföldi hangok az unitáriusokról. Grätz Mór Székely Sándor arczk. Raffaj Károly arczk. Dr. Martineau arczk. Sándor Ferencz arczk. Gyöngyösi István arczk. Kelemen Albert arczk.

Vegyes tartalmu számos czikk.

IX. kötet 21 költ. a már jelzett költöktől.

Vall. és erk. tárgyú: Hozsánna! Boros Gy, Uj idő Ozsváth G. A rosza való hajlam a rossz nevelés következménye-é. Többen A hazugságról Brassai. Feltámad a lélek. Imák, beszédek az ezer évre.

Életrajzok. Br. P. Horváth Kálmán arczk. Ferencz József püsp. arczk. Nagy Lajos arczk, Kolozsvári unitárius templom kép.

Vegyes tartalmu: Kelemen Albert, Német István, Dr. Gál Kelemen stb stb.

X. kötet. 15. költ a már jelzett költöktől.

Vall. és erk. tárgyú közlemények: Vigyázzanak az örszemek Boros Gy. Mi biztosítja a templomba járást? Több felelet. Nem esküszöm. Deák Miklós, Számos czik Brassairól és haláláról; *Nők világa* számos czikk nőktől.

Életrajzok és rokon tárgynak: Bedő Albert: arczk Májai István arczk. Luther mint ember Brassai arczk, Jakab Elek, vegyes tartalmu számos czikk.

Az Unitárius Közlöny megjelent bármelyik kötete 1 frt, 10 kötet együtt 5 frt.

5. **A Dávid Ferencz Egylet kiadványai** Felolvasások és értekezések. Dr. Brassai Sámuelről: Jövő vallása 10 kr. Vallás és hit 10 kr. Melyik az igazi tudomány? Két felolvasás 20 kr. Jézus istensége 10 kr. A lélek létezése 10 kr. Egyet más a hazugságról 10 kr. — Ferencz József: A vallás 10 kr. Kelemen Albert és Ürmösi Kálmán: A vallásnitás reformja 20 kr. — Dr. Hegedüs István: A Halhatatlanság kérdése a classikus frodalomban 10 kr. — Kőváry László: A keresztény vallás 6 kr. — Ajtai János: Híveink vallás-erkülest élete s lelkészeink teendői 5 kr. — Boros György Egy az Isten 5 kr. Channing mint apostoi 5 kr. — Simó János: Híveink lelki gondozása 10 kr. — Grátz Mór: Külföldi hangok az unitáriusokról 10 kr. — Ürmösi Kálmán: Az egyházak szellemi élete. — Mit várhatuuk a kepe megváltásától? 10 kr. — Györfi Ferencz: Szépészeti kívánalmak az egyházban 5 kr. — A 19 felolvasás 1 frt 65 kr. helyet postán küldve csak 1 frt 15 kr., helyben 1 frt.

6 **Fiatalság Barátja** megjelent 6 sz. válogatott bő tartalommal hasznos olvasmányokkal, számos képpel. Egy-egy szám 10 kr. A hat szám együtt 35 kr.

A Dávid Ferencz Egylet Választmányából. Kolozsvár, 1898. január hó.

Hajós János elnök, Ferencz Józsefné alelnök, Fekete Gábor alelnök,
Boros György titkár, Gálfi Lőrincz pénztárnok.

Ujévi fohász.

(Itt van az ősz dallamára).

Örök Isten erős kővárunk nekünk,
Kire hittel, bizalommal;
A magasba tekintünk;
Esdve kérünk fordítsd felénk orczádat,
Hallgassad meg, szívünk rebeg
Most buzgó imádságot!

Kegyelmedből virradt ránk egy esztendő,
Csak Te tudod, Te ismered
Mit hoz majd a jövőendő.
Bármí jöjjön, benned bizunk jó Atyánk,
Öröm bánat csak te tőled
Az egekben száll reánk.

A hit megtart, megvigasztal, fölemel,
Zúgjon vihar, szélvész, orkán,
Mi küzdünk az ellemmel.
Csak Te ne hagyj, csak Te légy mi védelmünk,
Ha Te velünk, ki lehetne
Az ég alatt ellenünk?!

Esdve kérünk, igaz szívből Tégedet:
Oh légy vele, áld meg, áld meg
A Te igaz népedet!
Legyen ez év jó kedved esztendeje,
Meglégült, boldog legyen
Teremtményid serege!

Hazát, vallást, királyt, népet te áld meg,
Bérczek, rónák, folyók felett
Mosolyogjon kék eged!
Szegény, gazdag, kicsiny és nagy érezze
Boldogság száll, áldás, öröm
Istenfélő népekre!

Örök Isten, mi Istenünk, jó Atyánk
Boldog évet kegyelmedből
Népeidre deríts ránk!
Hozzád esdünk, kérő szánkat hallgasd meg,
Ez új évben népedet:
Gyermekeid oh tartsd meg!!

Demeter Dénes.

Elmélkedés az imádságról.

— Irta: Channing E. Vilmos. —

— Folytatás. —

Ha közelebről magunkat tekintjük, minő áhitatos gondolatokat kelt bennünk a reggel. Elmúlt napunk végén ki voltunk merülve a napi munkától, fáradtak voltunk minden mozgásra. Elménk lassú volt s a legérdekesebb tárgy sem tarthatá ébren figyelmünket. E kimerülésből lassan érzéketlenségbe süllyedtünk. Tagjaink megszűntek mozogni, érzékeink megtompultak, mint a halálban. Gondolataink elakadtak vagy legalább barangoltak zavartan, czéltalanul. Barátaink, a mindenség, sőt az Isten is feledve lőn. S minő változást hoz magával a reggel. Fölébredtünkben érezzük, hogy az álom, a halálnak hasonlóképpen lassankint új életet öntött belénk. A tagokba erő költözik. A homályos szem ismét ragyogni kezd. Az ész a feledékenységből birodalmából ismét visszatér régi birtokaira. Barátainkat új szeretettel látjuk ismét. Ismét tudunk áhitatosok lenni, erényre

törekedni. Mily hálára költ a reggel. Alig ébredünk, érezzük, hogy hálával tartozunk Istenünknek.

Van valami nagyon megható abban a meggyőződésben, hogy Ő gondolt reánk, mikor mi gondolkozni képesek nem valánk; hogy Ő örködött felettünk, midőn nem volt hatalmunk elhárítani magunktól a veszélyeket; hogy Ő tartotta meg életünket és jó idején feltörte az álom lánczait, fogva tartott erőinket felszabadította. Mily illő tehát ez órában Istenhez emelni fel a szemeket, melyeket kinyitott, a kart, melyet megerősített, hogy ismerjük az ő gondviselését s neki szenteljük erőinket, melyeket megnyitott Mily illő, hogy Ő legyen első tárgya azoknak a gondolatoknak és érzelmeknek, melyeket Ő tartott meg. Mily illő az ő dicséretében foglalkodtatni a nyelvet, melyet Ő oldott meg, s a lélekzetet, melyet Ő őrizett meg.

A reggel azonban nem csak azért alkalmas az áhitatoságra, mert az éj homályában megtartatánk, hanem azért is, mert új nap kezdődik vele. Mily természetes egy gondolkozó elmének az oly elmélkedés, mint a következő: új szakába lépek életemnek, hogy újultan induljak meg pályámon. Visszatérek abba a világba, melyben gyakran eltévelyedtem; tetteket kell végbe vinnem, erősítenem kell jellememet, hogy a mennyországba tegyen érdemessé. Találkoznom kell kísértésekkel, melyek annyiszor legyőztek engemet. Mily bizonytalan e mai nap! Mily nem látott veszélyek vannak előttem! Mily nem remélt változások várnak reám!

Tán utolsó napom lesz e mai. Bizony közelebb visz a halálhoz és a végítélethez! — Most mikor életemnek egy ily fontos és mégis bizonytalan idejébe lépek, mily illő és természetes mielőtt első léptünket megtennők, keresnünk annak a Lénynek kegyelmét, kitől mindennapunk sorsa függ, mily illő reá biznunk minden dolgainkat mindenható és bölcs Gondviselésére, kérnünk áldását munkáinkra, segélyét a kísértésekben s az ő szolgálátára szentelnünk a napot, melyet ő hozott fel reánk.

Ez a reggeli áhitat nemcsak megegyezik szivünk érzelmeivel, de nógat is: tegyük a napot boldoggá, hasznossá és érényessé.

S ha magunkat a Mindenható kegyelmére biztuk, újult bizalommal fogunk a munkához, melyet Ő tűz előnkbe. Reggeli imánk arra fog segíteni, hogy a kegyesség szelleme hassa át egész életünket. Könnyebben jut eszünkbe majd az Isten, ha első gondolatunk ő volt. Első lépésünk a jó úton lesz és mi boldogságot remélhetünk.

Oly illő a reggeli áhitat, hogy nem volna szabad ellennünk

nélküle. Ha körülményeink ellent mondanának ez előjogunknak, rossz jel, ha a reggel egy kis részét sem töltjük imádkozásban. Ha Isten elménkben helyet nem talál abban a csendes hajnali órában, nehezen jut majd eszünkben az élet zajában. Ha a reggel áldásai nem enyhítenek, alig remélhetjük, hogy a szív hálára buzduljon a nap folyamán? Ha megrohan és birtokába vesz a világ, mikép remélhetjük, hogy lerázhatjuk magunkról, mikor közepette vagyunk s minden oldalról szorongatva izgalomban tart?

Legyen hát a reggel egy kis része az áhitatra szentelve; e célra jelöljük ki a fölkelés óráját, hogy hajnali óra álljon rendelkezésünkre. Kegyességünk gyanus lesz, ha, mint sokan teszik, könnyebben le tudunk mondani a reggeli ima nemes élvezetéről és jótékony hatásáról, mint a haszontalan alvás érzéketlenségéről. Mit! elég korán feltudunk kelni a munkára, sőt a hajnal ébren talál már, ha kedves élv vagy egyéni öröm úgy kívánja. De felkelni nem tudunk, hogy áldjuk a mi nagy Jóltevőnket, hogy fegyverezzük a komoly összeütközések ellen, melyekkel elveinknek szembe szállani kellend. Bele akarunk rohanni a világba, a nélkül, hogy hálákat adnánk vagy áldást kérnénk. Így kezdett naptól mit várhatunk egyebet, mint gondatlanságot és bűnöket.

Ford. Pálffy József.

Egy fiatal lelkésznek.

5-ik levél.

Köszönöm hogy fölkeresett. Egy levél néha, kivált ha váratlanul érkezik határtalan örömet szerezhet. Az öné most nagyon jókor jött. Több nap óta vártam valami jót. Emésztett a lelki szomjuság és levele kielégített. Jól esett az az öröm a mely sorai közül kisugárzott. Azok a betűk mintha táncoltak volna az örömtől.

Lám, én nem csalódtam hogy egy pár évi kitartó munka megtermi a maga gyümölcsét. Lám, ön most nem hogy aggódnék hivei miatt, hanem azt írja hogy azoknak hűségén a pokol kapui is diadalt nem vehetnek. Pedig ott ugyancsak sokan ólálkodtak körülök a sötétségnek minden fegyverével.

Ön félt a pénz halalmától, de bizott a hit erejében és nem csalódott. Egykor midőn az ön hivei a maguk szegény zsebéből ki kellett hogy fizesenek egy ezer forintot, a szomszédok ingyen négy ezeret kaptak, én is aggódtam hogy a gyengék, a szegényebek elcsábulnak. „Egy is elnem veszett“ írja büszkén“ és már készen van az iskolaház. a papilak, a kepeváltság és hozzá van még egy kis alap is s mind ezt teremtették azok a szegény emberek szívök gazdag kincseiből.“ Ilyen volt a mi egyszerű vallá-

sunk mindég. Így meg tudta szerettetni magát. Így tudta csábítani magához a legegyszerűbb embereket is. Ezért nem féltém én soha semmiféle áramlattól. Ezért nem félek az olyan természetellenes, véletlen vagy erőltetett dolgoktól a melyek néha most is előfordulnak, s a melyekkel a katolikusok itt Kolozsvárt olyan nagy port vertek föl.

En nem azt mondom a mit ön hogy a gyümölcsnek csak a rossza hull le, hanem azt állítom hogy egy-egy ilyen eset sokkal több jót eredményez mint rosszat. Ha látná mily komoly megvetéssel háboródnak föl annak az özvegynek átállása körül szállingó hírek hallatára a legszegényebbek is. Egy özvegy asszonynyal beszéltem a dologról. s egész hősiiesen így szólt „tudja kérem inkább napszámából élnek, inkább elviselek bármily terhes szolgálatot, mintsem eltűrjem lelkemen azt a foltot. Hídj meg hogy az oly áron szerzett pénzt, a milyenről most mindenki, uton utfélen beszél, előttem épen olyan mint a Judás 30 ezüst pénze a melyért a mestert eladta. Tudom hogy én is elvesznék a miatt a pénz miatt, mint az a szerencsétlen Judás elveszett.“

És mégis akadnak olyanok a kik védelmökbe veszik azt az özvegy asszonyt, mivel szegény volt. Szeretném megkérdezni van-e szegény ember és ki az? Bizonyval legtöbben így felelnének : szegény az a kinek nincsen semmije. Mit tesz ez? Azt hogy nincs sok pénze? Miért kell a sok pénz, azért hogy legyen mivel elmenjünk és megnézzük a Niagarát, vagy a Csinborássot, vagy a romai templomot? Vagy azért, hogy meg vendégeljük barátainkat? vagy azért hogy ne kelljen gyalog járnunk? vagy azért hogy minden héten egyszer balatoni halat együnk? No tessék elhinni, a kinek ezekre nincs pénze az még nem szegény ember. Kell-e nagyobb szerű vizesés egy juliusi zápornál, mely után a fölséges szivárvány és a természet áldott üdülése következik? Ki elől vannak elzárva hazánk gyönyörű hegyei, ki épített nagyobb szerű Domeot mint az Ur Isten midőn kiterjesztette felettünk az égboltját sok ezer világgal? Ki tud oly jó izzü ételt venni pénzen a milyen az első kenyér melyet saját buzáinkból süt az édes anya háznépének.

Hát szegény-e az kinek mind ezek megvannak? Háládatlan, szívtelen és rest szolgálja az a kinek ennyi kincs mellett is ajakára jó a panaszos szó.

Még egy néző pontot ajánlok figyelmébe. Az ó esztendő kisiklott kezünkéből; azt többé vissza nem hozhatjuk bármennyire igyekezzünk is rajta. Azt megtehetjük a mit az öreg emberek szoktak tenni hogy maguk körül gyűjtenek mindeneket a mi csak a multra emlékezteti. Még a naptár is ott lehet az

asztalon, de az ó esztendőnek nem hogy egyetlen napja, még egy percze sem tér vissza többé. Így van ez a szellemi élet idejével is. A mi eltűnt többé vissza nem jó. A pápa egykor világra szóló uralmáért sokan sokat sóhajtoznak ma is, de azt a péterfillérek milioival sem állítják vissza többé. A középkor szelleme fél Európát zarándokutra tudta indítani a szentsír fölfedezésére, most inkább indulna mindenki California aranybányáiba. Ezelőtt háromszáz évvel az egész mivelt világ a felett vitatkozott hogy az Isten egy-e vagy három, most többen hajlandók azt kérdezni vajjon egyáltalában van e Isten vagy nincsen? Régen hitökért föláldozták egész vagyonukat, most szivesen üzletet csinálnak a vallással is csak hogy jó perczentre számit-hassanak. Ez a nyers — mondhatnám — vad realismus kora. Mi következik utána? Hitem szerint egy tiszta idealismus, mely érvényesíteni fogja az egyént, az egyénben a szellemi erőt, a világegyetemben az egy és egységes szellemet. Ez a szellem táplálkozni fog a multak emlékein. Lenni fog Krisztusa, de az ott fog járni a földön az emberek társaságában úgy mint tanító, úgy mint reformator. Lenni fog Máriája, de ez a legendák kódéből leszáll a család körébe mint édes anya.

Engemet ez új áramlat csak azért nyugtalanít, mivel az idő folyását egy-két évtizzel hátraveti és mert sokakat csüggedésbe ejt. Különben lesz ennek haszna is. Fölelbreszti a haladás, a liberalismus ellankadt vitézeit és munkára készteni.

Ön csak munkáljon tovább, lankadatlan Másokat is buzdítson példájával, mert a jövőnek föltétlenül szüksége lesz az unitárius lelkészekre, nagyobb mértékben mint valaha.

Boros György.

Boldog ujévet tinéktek is, szegény famulouok!

Visszaemlékezés tanuló koromra.

Épen ma harmincz esztendeje történt. Negyedik gymnasialis tanuló voltam Kolozsivárt. A karácsonyi szünidőt otthon töltöttem édes anyámnál. Egy hosszú szorgalom-idő fáradalmait a szülei ház egyszerű falai között kipihenni, néhány napra a gyöngéden gondoskodó édes anya feladatává tenni annak az iskolai életben igen sok tanulóra nézve oly nehéz kérdésnek a megoldását, hogy mit is eszünk már ma. Mindannak édesen megnyugtató örömét csak az érzi, csak az tudja legjobban, a ki tanuló volt s hozzá még oly sorsu tanuló, mint a minő e sorok írója vala 25—30 esztendővel ezelőtt.

Oh hányszor merült fel emlékemben annak a sanyarúságában is boldog iskolai életnek egy-egy mozzanata. Hányszor gondolok vissza arra a hat éven át tartó famulusságomra, melybe a mostani tanulók az iskola fentartók áldozatkészsége mellett nem igen találják bele magukat.

Már csak a szülői háztól való távollét is mily lehangolólag hat a kezdő tanuló kedélyére. Hát még az a famulusi élet. Hol a kenyér és a ruházat, néha még a tankönyvek is, némi apró-cseprő szolgáltatok fejében, tehetős szülők gyermekeitől, felosztályos tanulók kegyétől függ.

Nem dicsekszem, de jól esik felemlitenem, hogy szolgáltatás-készségem e kegyet és szorgalmam tanárainm reszéről pártfogást következetesen kiérdemelte s ha nem is lettem azzá, a mivé az egyszeri debreczeni famulus, ki midőn az öreg „Rákoczy“ harangnak, mellyel csak kiválóbb egyházi és világi férfiakat szoktak elsiratni, — méla-bús kongását meghallotta, ujjongva így kiáltott fel örömben: „Egy fokkal közelebb vagyok céloimhoz!“ — s a monda szerint egyházának nagyhirű püspöke is lön, mondom, ha nem is lettem püspök, de azért még is vagyok valami.

Mennyi romanticismus volt abban a mi életünkben. Ma a nagynevű alapítóknak, nemes keblű testületeknek áldozatkészsége e romanticismusból sokat elvont. A mi 25—30 év előtti életünkhöz képest ma a legszegényebb tanuló is urfi módra nevelkedik. Kétségen kívül sokkal jobb is így. Ámde azt sem lehet tagadni, hogy annak a 25—30 év előtti állapotnak is megvolt a maga előnye, elvitázhatlan befolyása a nélkülözések között élő szegény szolgálgyerekekre: a szolgálatkészségnek, az engedelmességnek, az egymást gyámolításnak és sok egyebek között a tetterős akaratsnak volt az előiskolája az a famulusság.

Légy áldva gyermekkorom vidám folyásának tanyája, társadalmi állásom alapvetője: „Muis et virtitibus.“

De messze tértem el tárgyamról, honnan a kegyelet s a kedves virszaemlékezés szólitottak el, mellyel adózni szent kötelességemnek ismerem.

Szünidőm letelt. Kötelességeim visszahívtak Kolozsvárra.

Az 1868-ik ujév szokatlanul hidegen köszöntött be. A keményen meglapult hó lábam alatt s a metsző szél fuvása voltak utitársaim a T . . . ról Kolozsvárra vezető utamban. Kezemben vasszeges somfabetom, hátamon fehér vászon-tarisznyában kedves anyám által felcsomagolt ételneműek: a téli időszakban elmaradhatatlan kolbász, sonka, egy kis bádóg edényben zsir s egy jókora barna kenyér.

Szegény anyám a városon kívül majdnem egy félmértföldre elkisért, szerető csókja mellé jó tanácsokat s végül három hatost adott. „Kiméld meg fiam, semmiségre ne költsd, ha több volna, többet adnék“ — szólt s aztán sietve visszatért, hogy ne lássam az érettem méltán aggódó áldott lélek hulló könnyeit.

És én siettem tovább, gondtalan gyermeki szívvvel, a komoly helyzetre nem gondolással. Utamat a nap haladásához mérve igyekeztem úgy megtenni, hogy alkonyatkor Kolozsvárt lehessenek. A hosszú utat 7 óra alatt remélvén meglábolni, — időm nem maradt, bár kedvem lett volna, hogy az ugynevezett bányabükki pataknak a szintugy kínálva kínálkozó sima jegén kedvemre, csak egy pihenésképpen, kicsicsonkázhasam magamat. Jó darab ideig senkivel sem találkoztam. Kinek is lett volna kedve ilyen időben s épen ujév első napján utra kelni. Azt csak egy kötelességismerő, ez iskola rendszabályokat tiszteletben tartó szegény famulusnak kellett megtennie.

És mégis volt egy ember, a kivel fárasztó utamban találkoztam, egy ember, kinek antropologiai ismeretem szerint lelke is lehetett, kihez könyörögve fordultam, hogy vegyen fel szánjába, — de hidegen elutasított.

Már az ugynevezett Felek- (félek) tetőn voltam, midőn a nap búcsút intett felém. Sugarait még egyszer széthinté a mérhetetlen hómező felett, utolsót mosolygva rám és én némán néztem véres arcukat. Fájt, nagyon fájt, hogy egyedüli utitársam is elhagy. Ki világítja meg a szegény vándor fiunak tévelygő lépteit, ki biztatja előre, a cél felé, ama kedves város felé.

És én mégis reménynyel tekinték a messze alattam elterülő épülettömegre s úgy tetszett nekem, hogy mintha a derengő alkony perceiben már ott is volnék s az alma mater kapuját nyitnám.

Hiu reménykedés!

Csak az tudja, ki valaha erre járt, hogy mily távol esik a feleki tetőtől Kolozsvár. A szemnek rövid az egyenes vonalban, de a gyaloglónak a hegyoldalon kigyózva lejtő út nagyon hosszú ám.

Épen a tetőn pihenék, midőn egy két lovas szán, előbbi emberem szánja, csengve-bongva kapaszkodott fel a ponkra. Szép reményem teljesülését, hogy hamarabb beérkezem, mint gondolom, magam elé képzelve, bizvást léptem a szánban ülő komor tekintetű öreg urhoz, ki farkasbőr bundájába burkolozva, öblös tajtékipipájából keményen püfökélt s szólék megszokott alázatossággal:

— Kérem a tekintetes urat, szegény tanló vagyok, vegyen fel a szánjába.

Hidegen rám nézett s aztán tovább hajtattott.

E hirtelen kiábrándulás szép reményeimből szemembe könnyeket csalt. Az útszéli karfához támaszkodva keservesen sirtam. Sirtam tán azért, hogy él a földön egy ember, kinek nincs szive.

De erőt vevék felindulásomon s kettőztetett léptekkel siettem a lejtőn, sarkalvni egy rémes gondolattól, a farkasokkal való találkozástól. Bizony ennek is ki voltam téve. Az alattam távol elterülő Szamos völgyére sűrű ködlepel borult s szemeim elől lassan-lassan elfődte a kedves várost, majd utamra végkép ráborult az éj kétes homálya, melyen át a derengő hófény kísértetiesen tünt elő. A homály lassanként mind inkább áthatott a sötétbe s az alig járt utat bizonytalanná tette. Most az útszéli kavics-halomba botlottam, majd a hóval telt árokba estem; onnan feltábézkodtam, innen kimásztam. Nagyon kilehettem fáradva, szerettem volna pihenni, de folyton előttem lebegett édes jó anyámnak az az intése: „Le ne ülj fiam, mert elalszol s ha elaludtál, nem kelsz fel többé.“ Nem is ültem le s nem is aludtam el. Hol lassan, hol majdnem kimerült erőmtől telhetőleg mentem előre majd tévedező, majd biztos léptekkel.

Mikor a temető mellett elhaladtam, utolért egy pár szekér, de most már kisebb gondom is nagyobb volt annál, hogy felkérézkezzem.

Nem akartam több lelketlen embert megsajnálni.

Kifáradva, de mégis bizonyos büszkeséggel tartám bevonulásomat magyar-utczai gymnasiumunk épületébe. Lehetett akkor úgy 10 óra, mikor annak vasas ajtaján kopogtattam. Hamar feltárult előttem kedves pihenő, de egyszersmind kórházamnak is ajtaja.

A hosszú út fáradalmi, a mostoha idő, melynek kérlelhetetlen szigora ellen vékony ruhámmal nem védekezhettem, — ágyban fekvő beteggé tettek teljes egy hétre. Ehez járult még egy másik szerencsétlenségem is: a magammal czipelő ételneműt reggelre felébredve nem találtam meg a ládámban. Se baj, ugy sem költhettem volna el jóízűen; tudtam, hogy az is a romanticismushoz tartozik: az vette el, a kinek nem volt még anyyija sem, az, a ki tizenégy napig nem a szerető édes anyja mellett tölthetné szünidejét.

Azt az egy heti betegséget most nagynevű püspökünknek, akkor kedves tanárunknak áldott szivü neje kegyességéből könnyen kiláboltam, jóízű meleg ételekkel, iskolai orvosunk

által rendelt gyógyító szerek segélyével irhatom meg ujévi üdvözetemet néktek is kedves kis székely fiuk, kedves famulusok.

Legyen veletek is az egy igaz Isten áldása.

Fogaras, 1897. decz. 22

Végh Mátyás.

Ima.

Mindenható Isten, Atyánk és barátunk nekünk, a ki mindig velünk vagy és köztünk lakozol, kegyelmed jóságából engedd meg, hogy ma közeledbe léphessünk. Szívünket emeld föl hogy érezhessük szellemed jelenlétét, a mi gyermekvultunkat és a te atyaságodat. Te szeretet vagy, add hogy szeretet honoljon köztünk és kormányozza életünket. Minden ember a te gyermeked, adj nekünk erőt arra hogy úgy éljünk velök mint testvéreinkkel. Szereteted és igazságod hatalmával, tégy minket megváltóivá mint Jézus Krisztust, minden bűnösnek, megterheltnek, a bánatosnak és elhagyottnak. Add nekünk békességedet, hogy mi adhassuk a nyugtalannak; addj nekünk egészségedből, hogy gyógyíthassuk a fájó sziveket, adj vigasztalást, hogy vigasztaljuk meg az elhagyottat. Gyógyítsd meg e beteg világot, légy a szenvedőkkel mindenhol. Ha el kell tűrniök a csapást adj nekik erőt, hogy viselhessék a fájdalmat, s jussanak el végül az égi boldogságba. Amen.

tr.

Lesz-é folytatása az „Unitárius Szószéknek?”

Lelkésztársaim közül többen s világi atyánkfiai is néhányan azt a kérdést intézték hozzám, hogy az Unitárius Szószéknek lesz-é folytatása s egyuttal kifejezték azon nézetüket is, hogy kár volna beszüntetni. E megkeresések kötelességemmé teszik, hogy a kérdés iránt, mint az Unitárius Szószék millenáris kötetének szerkesztője nyilatkozzam. Én a magam részéről is a vállalat folytatása mellett vagyok s a szerkesztés, sajtó alá rendezés munkálatainak készséggel elébe állok annyival is inkább, mert most a nyomdát helyben kapom s így a faluról való bejárás nehézségei nem forognak fenn. Csak természetesen az ügynek pénzügyi oldalát kell biztosabb alapra fektetni. Igaz, hogy a millenáris kötet sem vezetett fináncziális bukásra — s bár némelyek hinni szeretik — busás jövedelmet nem hozott, azonban most biztosabb alapra kell helyezkednünk. Nem az egyházközségek, nem is a lelkeszkar tette lehetővé az első kötet létrehozását, hanem főképpen lelkes és buzgó világi uraink, kiknek köszönetet nyilvánítani kedves kötőlességem. Azt azon-

ban nem kívánhatjuk, hogy minden vállalatunk létrehozását ők tegyék lehetővé, mert laikus hitrokonainknak polgári és társadalmi megterhelhetőségük is sok van. Bizonyára lesznek, kik ezután is segítségül jönnek, de oly mértékben, mint az első kötetnél tették, nem. Tehát nekünk lelkészeknek és az egyház-községeknek kell biztosítani vállalatunk jövő finansziáit. Természetesen a mű folytatólagos kötetei alig felényi terjedelműek és áruak lehetnek s lesznek is. S így nem nagy terü. Az első kötet terjedelmességét és így kissé tán magas árát a millennáris alkalom fénye és ritkasága eléggé megindokolják.

Hogy a lelkészek és egyházak részéről úgy a dolgozatok, mint pénzek beküldésénél sokkal nagyobb pontosság szükséges, azt kénytelen vagyok hangoztatni. Mert a sok sürgető-felsőzólító levél nemcsak az illetőkre kényelmetlen, hanem a szerkesztőnek is nagyon unalmas és terhes.

Hogy egy kiadandó második kötet minemü dolgozatokat tartalmazzon, annak eldöntése csak akkor lehetséges, ha nézeteiket lelkésztársaim velem e sorok olvasása után rövid időn közlik. Részemről legsürgősebbnek s leghézagpótlóbbnak egy „vasárnap és ünnepi imakönyvet“ tartok. Mert egy ily tartalmu imakönyvnek hiányát bizonynal minden lelkész és minden templom érezi. Körülbelül 70—80 ima fog szükségeltetni, mely 12—15 nyomtatott ívet bizonynal be fog tölteni s annak ára 1 frt 50 kron felül alig mehetne. Ily áru könyvet pedig minden lelkész, minden egyház megvehet, még pedig kötelezőleg. Mert az nagyon furcsa állapot, hogy legyen oly unitárius lelkész, ki egyszerűen visszautasítsa. Pedig akadtak néhányan s ekklesiák még többen. Örökösen panaszkodunk, hogy az egyházi dolgozatok kiadása a közönyösség zátonyán fennakad s nem vesszük észre, hogy bizony bennünk is van a közönyösségből. Tehát ne csak a rajtunk kívül álló világiak szemébe lássuk meg a szálkát, hanem elsőbben a magunkkéből dobjuk ki a gerendát.

A több buzgóságot annyival inkább megengedhetjük magunknak, mert az államsegéllyel bizony mégis csak javult s folyton javul papságunk anyagi helyzete.

Én tehát jelen soraimban kijelentem, — hogy ha lelkésztársaimnak kifogások nincs — az unitáriás szószék folytatólagos szerkesztését, minden anyagi haszonra való speculálás nélkül elválalom s felkérem lelkésztársaimat szíveskedjenek az ügygyel kapcsolatos nézetüket velem közölni, hogy a további actiót haladéktalanul megkezdhessük.

Lehetetlen dolog be nem látnunk, hogy a megváltozott idő próbáit csak erős akarattal, megsokasodott kötelelességeit,

csak harmónikus működéssel állhatjuk ki s végezhetjük el. Mert nemcsak népünket kell az egyháztársadalmi s hitélet áldásaiban részesítenünk, de a magunk hitét is erősíteni, a magunk hivatásmezejét is művelni imperatív kötelességünk. Fogjunk tehát erős elhatározással ismét kezét, s hozzuk létre az unitárius szószék második kötetét. Mulasztásra nincs időnk. Ha összedugott kézzel nézzük az idők viharait, akkor bizony-bizony beigazul rajtunk a költő fenyegetése, hogy „minden perc egy halál.”

Torda, 1898. január 11-én.

Simó János
unitárius lelkész.

Népiskolai hitoktatásunk kérdéséhez.

Ebben az ügyben felmerült vita alkalmából olyan nézetek kerültek felszínre, melyeknek elhallgatása csekély véleményem szerint — igen nagy kárára válnék éppen a vallás erkölcsi oktatásnak. Kockáztatná annak sikerét e nézetek tovább terjedésével hadilábra állítana a neveléstudomány fontos és megtestülendő vívmányáival szemben is. E tekintetek vezetnek arra, hogy szigorú tárgyiassággal a kérdéshez én is hozzá szóljak.

Teljességgel el nem ismerhetem a vita *időszerűségét*, mert ma már az egyházi főhatóság által megállapított tanterv végrehajtásáról kellene egész erővel intézkedni. A vitatkozás pedig éppen abban zavarja most a vallásoktatásokat s talán magát az egyházi főhatóságot is. A kinek meg voltak alkalmas és a közhasznára befolyható tervei, akkor kellett volna elmondani, a midőn meg volt az út és mód is e tervek, javaslatok életbeléptetésére, a nélkül azonban, hogy az egyházi főhatóság a jelenlegi tanterv bírálásával a legkisebb mértékben is érintve legyen, tekintélye alább szállíttassék. Így sokan lehetnek — és vannak is — olyanok, kik a tanterv részleges keresztülvitelét is bár meg nem kísértik — a mivel pedig a főhatóság rendelete ellen szegülnek. Mert úgy hiszik, hogy az ügy még nem eléggé tisztázott, tehát kérdés tárgyát képezi. Másfelől senkisem olyan meg gondolatlan, hogy a tanterv által megjelölt utakon fejét valamely alkalmas tankönyv megírásán törje. Tehát a t. tervbírák alapján tartó vita lazítja az egyházi fegyelmet, másfelől tankönyv szükségleteink kiegészítése kérdésénél okoz erkölcsi károkat.

Ezeknél azonban más okom is van a szólásra. Én tantervünket a maga egészében helyes irányúnak, correctnek és eredményeket biztosítónak tartom. Ugy hiszem, hogy sok paedagogiai érzékkel van megalkotva. Tisztelem ugyan Simó János jeles